

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

ПОЛОСЕНКО К. В.,

студентка

(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка)

УДК 346.9

ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВОГО ЗАХИСТУ ГРОМАДЯН

Проаналізовано проблемні аспекти виконання рішень, їх причини. Визначено пріоритетні напрямки вдосконалення системи виконання судових рішень господарських судів в Україні з урахуванням позитивного досвіду розвинених країн.

Ключові слова: господарський процес, виконавче провадження, судове рішення, ефективне виконання судових рішень.

Проанализированы проблемные аспекты выполнения решений, их причины. Определены приоритетные направления совершенствования системы исполнения судебных решений хозяйственных судов в Украине с учетом положительного опыта развитых стран.

Ключевые слова: хозяйственный процесс, исполнительное производство, судебное решение, эффективное исполнение судебных решений.

Problematic aspects of the implementation of decisions, their causes are analyzed. The priority directions of improvement of the system of execution of court decisions of economic courts in Ukraine, taking into account the positive experience of developed countries, were determined.

Key words: economic process, enforcement proceedings, judicial decision, effective execution of court decisions.

Вступ. У межах господарського процесу чи не найголовнішу роль відіграє виконання рішень суду, оскільки важливим є не тільки швидкий розгляд спорів, а й швидке виконання рішень судів, що є підтвердженням здійснення ефективного правосуддя в державі. Україна перебуває зараз на етапі проведення реформ, у т. ч. активно впроваджується судова реформа, вдосконалюється і механізм виконання судових рішень господарських судів. Але, незважаючи на напрацювання науковців і юристів-практиків, все ж залишаються деякі прогалини в законодавстві, які потребують якнайшвидшого врегулювання.

Наразі проблема виконання рішень є актуальною не тільки в господарському процесі, а й у адміністративному, цивільному. Проблемним аспектам виконання рішень господарських судів приділяли увагу такі вчені, як: І.А. Балюк, О.В. Візник, Л.В. Мелех, О.А. Святогор, В.І. Татков та ін.

Постановка завдання. У цій статті необхідним є дослідження тенденцій реалізації судової реформи у сфері виконання судових рішень і визначення перспективи вдосконалення українського законодавства у цій сфері з урахуванням практики його реалізації та теоретичних засад.

Результати дослідження. Статистика реалізації рішень судів є не дуже втішною, оскільки практика Європейського суду з прав людини свідчить, що найбільш поширеним порушенням держави Україна є саме несвоєчасне виконання або взагалі невиконання рішень національними судами. Це, власне, і підриває авторитет не тільки судової влади, а й держави. Крім того, Україна – в числі перших країн за кількістю звернень громадян.

Для поліпшення такого стану виконання судових рішень господарських судів в Україні запроваджено змішану систему їх виконання, що повинно забезпечити втілення права на справедливий суд, передбаченого ст. 6 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод 1950 р., зокрема вдосконалено діяльність державних виконавців і запроваджено інститут приватних виконавців. На міжнародному рівні це вважається позитивним явищем, процесом лібералізації (Франція, Німеччина, Велика Британія) [2, с. 124].

Існує і протилежна думка щодо таких змін. Зазначається, що впровадження інституту приватних виконавців є достатньо радикальним, навіть революційним рішенням, яке не гарантуватиме виконання судових рішень, послабить стан їх виконання і зменшить довіру до правосуддя.

У роботі національних виконавців, порівняно із зарубіжними, простежується повільне збирання й обробка інформації про боржника, хоча українське законодавство наділяє їх достатнім рівнем доступу до останньої. Так, вбачається за доцільне для пришвидшення такої роботи запровадити єдину відкриту систему боржників, як наприклад, у Грузії [4, с. 72].

Практики судової спільноти висловлюють таку думку, що взагалі варто було б створити судових виконавців. Це виключило б організаційну залежність державних виконавців від Міністерства юстиції, а для приватних – ще й від Ради приватних виконавців України. Тобто, більша наближеність до судової гілки влади може забезпечити пришвидшення процедури виконання рішень [3]. Прикладом може слугувати досвід Республіки Білорусь, де виконання рішень здійснюється в межах самої судової системи. Крім того, там виокремлюються як судові виконавці загальних судів, так і окремо – господарських [5, с. 45].

Одним із дієвих засобів впливу на виконання судових рішень є судовий контроль. Вбачаються позитивні зрушення у цій сфері, що відображено в Господарському процесуальному кодексі. Зокрема, врегульовано питання щодо: відновлення пропущеного строку на рішення, дії чи бездіяльності державних і приватних виконавців; вимоги інформування суду та заявника про виконання рішень; розподілу витрат у разі подання скарги під час виконання судового рішення. Але водночас такий вид контролю суперечить положенням законодавства, які стосуються правосуддя. Можна припустити, що судовий контроль – це особлива форма здійснення правосуддя, але в найвужчому його розумінні правосуддя не відповідає сутності контролю, є відмінним як від нього, так і від правоохоронної діяльності [1].

Наступним питанням, яке виникає в процесі реалізації рішень господарських судів, є відстрочення їх виконання. Тобто, ст. 239 Господарського процесуального кодексу та ст. 33 Закону України «Про виконавче провадження» дає право суду відстрочити виконання рішення відповідачем, однак вичерпних, конкретних обставин не визначено. Така невизначеність породжує дискретність у діях судді та можливість спокуси одержання неправомірної вигоди, наприклад, коли йдеться про рішення, в яких стягується велика сума коштів, що у разі відстрочення відповідачем може бути виведена з його активів. Допоміжним інструментом у цьому питанні є практика Вищого господарського суду України щодо умов, які повинні бути враховані. І знову ж таки, сьогодні є проблема невизначеності, чи є доцільним застосування напрацьованих судів, що ліквідовані.

Висновки. Виконання рішень господарського суду є однією із засад судочинства, а тому актуальним і досить перспективним є вдосконалення законодавства у напрямку забезпечення ефективного судового захисту учасників господарських відносин, що залежить від повного, точного і своєчасного виконання рішень. Необхідним є вивчення і врахування здобутків у сфері регулювання виконання рішень у господарських спорах інших країн із розвинутою економікою з оглядом на етнічні та політико-правові характеристики.

Список використаних джерел:

1. Василяка К.Л. Контроль за виконанням судових рішень господарських судів: проблемні аспекти. 2017. URL: <https://mk.arbitr.gov.ua/sud5016/pres-centr/publications/390888/>.
2. Візник О.В., Мелех Л.В. Проблемні аспекти виконання рішень господарського суду в Україні та шляхи їх удосконалення. Науковий вісник. 2016. № 4. С. 124.
3. Кузьмишин В.М. Проблеми виконання рішень судів досі актуальні. 2017. URL: <https://sud.ua/ru/news/sud-info/111380-problemi-vikonannya-rishen-sudiv-dosi-aktualni>.
4. Святогор О.А. Зарубіжний досвід організації виконання рішень у господарських справах. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 3. С. 72.
5. Татьков В.І. Ефективне виконання рішень господарських судів: складова права на справедливий суд і тенденція розвитку господарського процесу. Економіка та право. 2013. № 2. С. 45.

